

EUROOPAN YHTEISÖJEN KOMISSIO

Bryssel 27.1.2005
KOM(2005) 16 lopullinen

KOMISSION TIEDONANTO

**Kertomus ympäristöteknologioita koskevan toimintasuunnitelman täytäntöönpanosta
vuonna 2004**

{SEC(2005)100}

KOMISSION TIEDONANTO

Kertomus ympäristöteknologioita koskevan toimintasuunnitelman täytäntöönpanosta vuonna 2004

(ETA:n kannalta merkityksellinen teksti)

Maaliskuun 25. ja 26. päivänä 2004 kokoontunut Eurooppa-neuvosto hyväksyi ympäristöteknologioita koskevan toimintasuunnitelman (Environmental Technologies Action Plan, ETAP)¹. Toimintasuunnitelma sai sen jälkeen osakseen myönteisiä reaktioita hyvin monenlaisilta sidosryhmiltä, joiden joukossa oli liike-elämän järjestöjä, rahoitusalan edustajia, tutkijoita ja valtiosta riippumattomia järjestöjä.

Lokakuun 14. päivänä 2004 kokoontuneen ympäristöneuvoston päätelmissä² pyydetään toimintasuunnitelman pikaista täytäntöönpanoa, jotta voitaisiin luoda tasapuoliset ja kilpailukykyiset markkinanäkymät ekotehokkaille innovaatioille ja huolehtia ulkoisten kustannusten sisällyttämisestä hintoihin yhdistämällä tehokkaasti eri välineitä. Tällaisia ovat ympäristönsuojelun tasoon perustuvat ympäristöä säästävät julkiset hankinnat, verokannustimet, sellaisten tukien uudistaminen, joilla on huomattavia kielteisiä vaikutuksia ympäristöön ja jotka ovat ristiriidassa kestävä kehityksen kanssa, ja erityisesti pk-yrityksille osoitettava riskipääoma.

Wim Kokin johtaman korkean tason työryhmän Lissabonin strategiaa koskeva raportti *Facing the Challenge* antaa lisäpontta toimintasuunnitelman täytäntöönpanolle ja kehottaa jäsenvaltioita laatimaan erityistoimenpiteitä ja määräaikoja koskevat etenemissuunnitelmat.

Komissio on jäsenvaltioiden ja Euroopan investointipankin tuella edistynyt hyvin toimintasuunnitelman täytäntöönpanossa. Tässä kertomuksessa esitetään yhteenveto keskeisistä saavutuksista, hahmotellaan eräitä jäsenvaltioiden toimia, joiden varassa toimintasuunnitelma voidaan panna täytäntöön, ja nostetaan esiin alueita, joilla ponnistuksia voitaisiin lisätä ympäristöteknologian mahdollisuuksien täysimääräisen käytön nopeuttamiseksi.

1. TOIMINTASUUNNITELMA JA EU:N KILPAILUKYKY

Lisänäyttöä saadaan jatkuvasti siitä, että ympäristönsuojelu vaikuttaa myönteisesti EU:n talous- ja yrityselämän kilpailukykyyn kokonaisuudessaan. Kun tarkastellaan pelkästään ekoteollisuutta, havaitaan, että ympäristöhyödykkeiden ja -palveluiden maailmanmarkkina-arvoksi arvioitiin yli 500 miljoonaa euroa vuonna 2003 – samaa

¹ Komission tiedonanto: *Kestävän kehityksen teknologioiden edistäminen: Ympäristöteknologioita koskeva Euroopan unionin toimintasuunnitelma* (KOM(2004) 38 lopullinen, 28.1.2004).

² *Puhdas, älykäs, kilpailukykyinen: Ekotehokkaiden innovaatioiden tarjoamat mahdollisuudet Lissabonin prosessissa.*

luokkaa kuin ilmailuteollisuus ja lääketieteellisyys – ja se kasvaa noin 5 prosentin vuosivauhtia³.

Näillä maailmanlaajuisilla markkinoilla Eurooppa voi hyötyä edelläkävijän asemastaan keskittymällä ympäristöteknologioihin, joita muut maat ryhtyvät käyttämään. Euroopalla on jo johtava asema joillakin ympäristöteknologia-aloilla, kuten tuulivoimassa, mutta kilpailu on kiristymässä, kun pääkilpailijat laativat omia strategioitaan. Japani on esimerkiksi asettanut itselleen tavoitteen nousta johtavaan asemaan energiaa säästävien teknologioiden alalla, erityisesti *Top Runner Programme* -ohjelman avulla. Myös Kanada on esitellyt kunnianhimoisen ympäristöteknologiastrategian, jolle on myönnetty miljardin dollarin talousarvio.

Maailmanlaajuisella tasolla öljyn hinnan jyrkkä nousu ja voimakas vaihtelu viime kuukausina on käynnistänyt uudelleen keskustelun vähentää EU:n riippuvuutta öljystä ja lisätä tukea toimille, joilla pyritään lisäämään energiatehokkuutta sekä uusiutuvien energialähteiden ja niukkahiilisen energian käyttöä. Energiatehokkuuden avulla energian kysyntää voidaan vähentää kustannustehokkaalla tavalla. On syytä todeta, että tällaisiin teknologioihin investoiminen paitsi vähentää riippuvuutta öljystä myös suojaa taloutta BKT:n tappioita vastaan öljyn ja BKT:n välisestä riippuvuudesta johtuen: tuoreet laskelmat⁴ viittaavat siihen, että 10 prosentin lisäyksellä uusiutuvien energialähteiden käytössä sähkön tuotannossa voidaan välttää 29–53 miljardin Yhdysvaltain dollarin BKT:n tappiot Yhdysvalloissa ja EU:ssa (49–90 miljardia dollaria OECD:n osalta). Näin vältetyt tappiot korvaavat viidesosan Euroopan uusiutuvien energiamuotojen neuvoston suunnittelemista uusiutuvia energiamuotoja koskevista investointitarpeista ja puolet G8-maiden työryhmän suunnittelemista OECD:n investoinneista. Komission tiedonannossa *Uusiutuvien energialähteiden osuus EU:ssa*⁵ arvioidaan uusiutuvien energialähteiden nykytilaa ja ehdotetaan konkreettisia toimia kansallisella ja yhteisön tasolla EU:n uusiutuvia energialähteitä koskevien vuoden 2010 tavoitteiden saavuttamiseksi. Sekä energiatehokkuuteen että uusiutuviin energialähteisiin tehtävillä investoinneilla voidaan näin lisätä Euroopan energiantoimitusvarmuutta.

Energia-alan teknologista kehitystä ohjaa muiden tekijöiden ohessa myös EU:n ilmastonmuutospolitiikka, erityisesti energiatehokkuuden ja uusiutuvien energialähteiden osalta. Päästökauppajärjestelmän käynnistämisen 1. päivänä tammikuuta 2005 pitäisi toimia tässä yhtenä välineenä. Teknologian kehittäminen on myös avainasemassa, kun valmistellaan seuraavia vaiheita taistelussa ilmastonmuutosta vastaan Kiotossa vahvistettujen määräaikojen jälkeen. Komission keskipitkän ja pitkän aikavälin ilmastonmuutosstrategian (vuoden 2012 jälkeen) kustannuksiin ja hyötyihin liittyvässä tiedonannossa esitetään tekijöitä, joiden avulla EU voi suunnata eteenpäin.

³ Adrian Wilkesin (European Committee of Environmental Technologies Suppliers Associations) esitys Green Week 2004 -tapahtumassa kesäkuussa 2004.

⁴ Shimon Awerbuch, *Exploiting the oil-GDP effect to support renewables deployment*, tulossa.

⁵ KOM(2004) 366 lopullinen.

2. TOIMINTASUUNNITELMAN TÄYTÄNTÖÖNPANO VUONNA 2004

Toimintasuunnitelman tärkeimpien ensisijaisten toimien täytäntöönpano on hyvässä vauhdissa. Edistystä on tapahtunut siinä, että ympäristöteknologialle on annettu tärkeämpi asema EU:n tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja esittelyn puiteohjelmassa. Ekoinnovaatioiden kannalta tärkeillä teknologian aloilla on perustettu teknologiayhteisöjä. Perusteilla on testauskeskusverkkoja, joiden avulla valmistellaan maaperää suunnitteilla olevalle koko EU:n laajuiselle ympäristöteknologian tarkastusjärjestelmälle.

Tulevalle kaudelle ehdotetut koheesipolitiikkaa koskevat asetukset todennäköisesti helpottavat kestäviin tekniikoihin ja ratkaisuihin tehtäviä alueellisia investointeja, ja kilpailukykyä ja innovointia koskevan tulevan puiteohjelman valmistelu on omiaan laajentamaan EU:n ympäristöteknologioita tukevien välineiden soveltamisalaa.

Markkinaedellytysten parantamista ja ympäristöteknologian käyttöön ottamista varten on luotu EIP:n rahoitusväline, jolla tuetaan EU:n päästökauppajärjestelmään liittyviä yksityisiä investointeja, ja Alankomaiden puheenjohtajakaudella tehdyllä valmistelutyöllä on tasoitettu tietä riskirahoitusjärjestelmiä koskeville lisätoimille.

Ympäristöystävällisiä julkisia hankintoja⁶, standardointia⁷ ja ympäristölle haitallisia tukia⁸ koskevien suuntaviiva-asiakirjojen valmistumisella on todennäköisesti näiden alojen toimia tehostava vaikutus sekä EU:n että jäsenvaltioiden tasolla. Yhteistyötä komission ja jäsenvaltioiden välillä tehdään erityisesti ympäristöystävällisiä julkisia hankintoja koskevan käsikirjan perusteella kansallisten toimintasuunnitelmien valmistelutyön helpottamiseksi, edistymisen mittaamiseksi ja mahdollisesti yhteisten tavoitteiden asettamiseksi. Valmistelutyötä tehdään myös keskeisiä tuotteita, palveluita ja prosesseja koskevien ympäristönsuojelutavoitteiden laatimiseksi ja täytäntöön panemiseksi.

Myös maailmanlaajuisella tasolla on edistytty perustamalla ”Patient Capital Initiative” -rahasto tukemaan uusiutuviin energianlähteisiin ja energiatehokkuuteen tehtäviä investointeja ja käymällä kansainvälisen tason keskusteluja vientiluotoista ja kauppasopimuksista. AKT-maiden ja EU:n välisten vesi- ja energiahuoltoa koskevien järjestelyiden täytäntöönpano osana kehitysyhteistyöpolitiikkaa luo myös merkittäviä mahdollisuuksia ympäristöteknologian käytölle.

Tiedonhankintavälineiden kehitys ja tärkeiden sidosryhmien aktivoiminen ovat omiaan valmistamaan maaperää uusille tietoisuuden lisäämistä ja kohdennettua koulutusta koskeville aloitteille.

Tämän asiakirjan liitteissä on lisätietoja toimintasuunnitelman täytäntöönpanosta (liite I) sekä jäsenvaltioissa saaduista kokemuksista ja toteutetuista aloitteista, joita voidaan hyödyntää toimintasuunnitelman täytäntöönpanossa (liite II).

⁶ Euroopan komissio, *Buying green! A handbook on environmental public procurement*, Luxemburg 2004.

⁷ Komission tiedonanto: *Ympäristönäkökohtien sisällyttäminen eurooppalaiseen standardointiin* (KOM(2004) 130 lopullinen, 25.2.2004).

⁸ OECD, *Environmentally-harmful subsidies – policy issues and challenge*, Pariisi 2003.

3. TOIMINTASUUNNITELMAN TÄYTÄNTÖÖNPANON SEURAAVAT VAIHEET

EU:n toimia on joka tapauksessa tehostettava, jotta ympäristöteknologian laajamittaisessa käytössä saataisiin aikaan läpimurto.

- Yhteisön rahoitusvälineiden avulla olisi voitava edistää tehokkaammin riskirahoituksen käyttöä osaamista edellyttäviin toimiin ja innovaatioihin, erityisesti ekoinnovaatioihin. Näin lisättäisiin sellaisten pk-yritysten pääomasijoitusten saantia, joilla on suuri kasvupotentiaali ja halu kehittää innovaatioita jäsenvaltioissa ja koko EU:ssa. EIP-ryhmän olisi lisättävä pyrkimyksiään kehittää uusia välineitä, joilla voitaisiin lisätä ekoinnovaatioihin tehtäviä investointeja ja ympäristöteknologian laajempaa käyttöä erityisesti pk-yrityksissä.
- Tuotteita, prosesseja ja palveluja koskevien ympäristötavoitteiden kehittämisen on kuuluttava komission ensisijaisiin tehtäviin. Tällaisten tavoitteiden on koskettava tärkeimpiä ympäristöhaasteita, kuten ilmastonmuutosta, ilman ja veden pilaantumista, tehokasta energian käyttöä ja jätteen määrän vähentämistä. Niiden olisi muodostettava vertailuarvot keskeisten tuoteryhmien, prosessien ja palveluiden ympäristönsuojelun tasolle ja täydennettävä perinteisempiä vaatimuksia kunnianhimoisilla tavoitteilla, jotka markkinoiden olisi pystyttävä saavuttamaan. Ympäristönsuojelutavoitteiden vahvistamisessa olisi käytettävä käytännöllistä ja toimivaa järjestelmää, jota arvioitaisiin säännöllisin välein ja joka tarjoaisi kuluttajille, yrityksille, hallintoviranomaisille sekä hankinnoista ja rahoituksesta vastaaville tahoille toimivan välineen, jonka avulla välittää tietoa, tehdä valintoja ja edistää ekoinnovaatioita niin kansallisella kuin yhteisönkin tasolla.
- Pyrkimyksiä saada aikaan EU:n laajuinen järjestelmä ympäristöteknologian testaamiseksi ja tarkastamiseksi olisi tehostettava. Järjestelmän avulla tuottajille tulisi voida antaa todistus ympäristönsuojelutavoitteiden mukaisten uusien keksintöjen ja muiden teknologisten innovaatioiden ympäristönsuojelun tasosta. Tarkastusjärjestelmän tavoitteena tulisi olla myös kuluttajien ja yritysten luottamuksen lisääminen markkinoille tuleviin uuden teknologian tuotteisiin.
- Valtiontukisäännöt antavat jo nykyisellään mahdollisuuden säätää ympäristöystävällisiä investointeja koskevia kannustimia ja turvata tasapuoliset markkinaedellytykset ekoinnovaatioille ja ympäristöä säästäville teknologian tuotteille. Valtiontukea koskevien suuntaviivojen tarkistustyö aloitetaan vuonna 2005. Siinä yhteydessä tarkastellaan, olisiko tällaisten sääntöjen avulla voitava edelleen helpottaa ekoinnovaatioiden kehittämistä ja markkinoillepääsyä.
- Ympäristöteknologioita koskevan toimintasuunnitelman yhteydessä olisi kehitettävä asianmukaisia indikaattoreita, jotta ekoinnovaatioita ja ympäristöteknologiamarkkinoiden kehitystä voitaisiin paremmin analysoida. Niiden pitäisi mitata sekä markkinoiden kehitystä että EU:n teollisuuden suorituskykyä markkinoilla. Niiden pitäisi myös mitata toimintasuunnitelman täytäntöönpanon edistymistä ja EU:n talouden ekotehokkuutta. Niiden olisi pohjaututtava komission (Eurostatin) ympäristökirjanpidon ja ekotehokkuusindikaattorien alalla tekemään työhön.

Jäsenvaltiot ovat myös toteuttaneet ekoinnovaatioita koskevia toimia. Kansallisten ohjelmien ja välineiden käyttöä koskevat parhaat toimintatavat tarjoavat kansallisten strategioiden ja toimintasuunnitelmien ohella hyvän pohjan EU:n toimintasuunnitelmaa tukeville kokemustenvaihdolle, yhteisille toimille ja esikuva-

analyysille. Nyt olisi otettava ratkaiseva askel, jotta käytössä olevista parhaista toimintatavoista voitaisiin hyötyä täysimääräisesti:

- Jäsenvaltioiden olisi vuoden 2005 loppuun mennessä vahvistettava toimintasuunnitelman toteuttamista koskevat kansalliset etenemissuunnitelmansa. Tällaisten etenemissuunnitelmien tulisi perustua nykyisiin strategioihin ja toimintasuunnitelmiin, ja niissä olisi esitettävä konkreettisia toimenpiteitä ja annettava niille määräajat. Jäsenvaltioiden parhaiden toimintatapojen yksilöiminen voisi johtaa vertailuarvoihin ja tarkoitukseen sopiviin indikaattoreihin, jotka kuvaavat ympäristöteknologian kehitystä ja markkinoille tuloa. Etenemissuunnitelmat voitaisiin sitten koota yhteen EU:n tasolla ja luoda näin perusta jäsenvaltioiden välisen toimintasuunnitelmaa koskevan yhteistyön kehittämiseksi.
- Jäsenvaltioiden olisi pyrittävä lisäämään ekoinnovaatioita ja ympäristöteknologiaa koskevaa riskirahoitusta. Se voitaisiin tehdä perustamalla ekoinnovaatioita ja ympäristöteknologiaa varten investointirahastoja. Alankomaiden Groene investeringsfonds (vihreä investointirahasto) ja Ranskan Fonds d'investissements de l'environnement et de la maîtrise de l'énergie (FIDEME, ympäristön ja energianhallinnan investointirahasto) ovat oivia esimerkkejä tehokkaista välineistä, joilla riskirahoitusta saadaan pk-yritysten ekoinnovoinnin käyttöön.
- Olisi laadittava ympäristöystävällisiä julkisia hankintoja koskevat kansalliset suunnitelmat. Niissä olisi vahvistettava ympäristöystävällisten julkisten hankintojen lisäämistä koskevat tavoitteet ja vertailuarvot sekä ohjeet ja käytännön välineet julkisista hankinnoista vastaaville tahoille. Hyviä esimerkkejä tällaisten toimintasuunnitelmien laatimista varten löytyy EU:n ympäristöystävällisten julkisten hankintojen käsikirjasta sekä Alankomaiden, Itävallan, Ruotsin, Suomen, Tanskan ja Yhdistyneen kuningaskunnan laatimista ympäristöystävällisiä julkisia hankintoja koskevista poliittisista ohjelmista ja toimintasuunnitelmista. Olisi harkittava tarpeellisia yhteyksiä kansallisten toimintasuunnitelmien ja keskeisiä tuotteita, palveluita ja prosesseja koskevien ympäristönsuojelutavoitteiden sekä suunnitteilla olevan koko EU:n käsittävän ympäristöteknologian testaus ja arviointijärjestelmän välillä.
- Kuudennen tutkimuksen, teknologian kehittämisen ja esittelyn puiteohjelman priorisointipyrkimysten mukaisesti kansallisissa ja alueellisissa toimintasuunnitelmaan liittyvissä T&K-ohjelmissa toimintaa olisi pirstoutumisen ja tehottomuuden välttämiseksi ryhdyttävä koordinoimaan esimerkiksi jonkin ERA-NET-hankkeen kautta. Komissio kutsuu vuonna 2005 kokoon toimintasuunnitelmaan liittyvien kansallisten ja alueellisten T&K-ohjelmien johtajat tavoitteena tällaisen koordinaatiotoiminnan käynnistäminen.

Euroopan komissio raportoi toimintasuunnitelman täytäntöönpanosta ja jäsenvaltioiden kanssa tehdyn yhteistyön ensimmäisistä tuloksista keväällä 2007 kokoontuvalle Eurooppa-neuvostolle.